

Există un scepticism popular privind eficiența condamnărilor atâta vreme cât marile averi clădite pe infracțiuni par a fi de neatins. Dar situația a început să se schimbe iar confiscarea să fie mai eficientă, deși mai sunt multe de făcut, **explică EFOR**

Averea infractorilor

Confiscarea bunurilor provenite din infracțiuni

- **Confiscarea extinsă a averii se va aplica totdeauna doar corelativ unei pedepse pentru fapte penale grave;**
- **Rata scăzută a punerii în executare a deciziilor judecătorești de către ANAF e un motiv de îngrijorare pentru toată lumea;**
- **Este nevoie de o entitate care să administreze bunurile puse sub sechestru, pentru a preveni deprecierea acestora cu intenție sau ca efect al trecerii timpului**

În ultimii ani, pe măsură ce statul a conștientizat că pentru organizațiile criminale și marii infractori ceea ce contează este câștigul financiar obținut la capătul carierei infracționale, confiscarea bunurilor provenite din infracțiuni a devenit o urgență. Pentru o sumă semnificativă mulți își asumă o condamnare la câțiva ani de închisoare – mai ales una nu neapărat certă date fiind supra-aglomerarea organelor judiciare, complexitatea infracțiunilor comise și existența paradisurilor fiscale în care banii pot fi spălați. Pentru ca infracțiunile să nu mai fie rentabile statul trebuie să își adapteze continuu politica sancționatorie la conduita infracțională, inclusiv confiscând cât mai mult din bunurile dobândite astfel. În acest raport trecem în revistă evoluțiile pe care România le-a înregistrat în această materie și propunem măsuri care ar putea îmbunătăți performanța instituțiilor în anii care vin.

Măsura **confiscării speciale** e prevăzută de noul Cod Penal la art 112 și vizează mai multe categorii de bunuri:

- a. cele produse printr-o faptă penală
- b. cele folosite sau destinate folosirii la săvârșirea unei fapte penale
- c. cele folosite imediat după săvârșirea faptei penale pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea foloaselor obținute prin infracțiune
- d. cele date pentru a determina săvârșirea faptei penale sau pentru a-l recompensa pe făptuitor
- e. cele dobândite prin fapta penală, dacă nu se restituie persoanei vătămate și dacă nu servesc la despăgubirea acesteia
- f. cele a căror deținere e interzisă de legea penală.

Pe lângă confiscarea specială Codul Penal românesc a inclus începând cu 2012 măsura **confiscării extinse**: art 112¹. Aceasta permite instanței de judecată să confişte mai mult decât bunurile provenite din infracțiunile deduse judecării: se pot confisca și bunurile obținute cu 5 ani înainte de comiterea infracțiunii dacă ele depășesc în mod vădit veniturile obținute de respectiva persoană în mod licit și dacă instanța are convingerea ca ele provin din infracțiuni similare celor pentru care se pronunța condamnarea.

Așadar ne aflăm în cazul unei confiscări care va fi mereu corelativă unei condamnări penale pentru o faptă gravă, iar nu în situația unei confiscări independent de o condamnare penală. În această materie legislația românească transpune parțial **Directiva Europeană privind sechestrarea și confiscarea bunurilor provenite din infracțiuni**. Chestiunea a fost evaluată de CCR care a decis că prevederea e constituțională în măsura în care momentul până la care instanța poate să se raporteze la bunurile dobândite este cel la care a intrat în vigoare norma care prevede confiscarea extinsă (2012). CCR a stabilit și că legiferarea confiscării extinse nu intră în contradicție cu articolul 44 alin. 8 din Constituție care prezumă caracterul licit al dobândirii averii.

Pe lângă confiscarea în materie penală, în legislația românească există și un tip de **confiscare civilă** care poate fi dispusă la finalul procedurilor privind controlul **averilor nejustificate** inițiate de ANI și finalizate în instanțele de judecată.

Această procedură privește exclusiv oficialii publici care intră sub incidența legii 176/2010 și permite confiscarea printr-o procedură derulată în fața instanțelor de contencios administrativ a părții din avere pe care oficialul a obținut-o în mod nejustificat pe durata exercitării funcției publice. În acest caz ne aflăm în situația unei confiscări care nu presupune o condamnare penală.

Revenind la confiscarea specială în materie penală, dacă în privința bunurilor produse prin săvârșirea unei fapte penale – de exemplu banii obținuți din vânzarea de droguri – lucrurile sunt relativ clare, aceștia fiind confiscați și fiind aduși la bugetul de stat, bunurile prevăzute la litera (e) a art 112 generează cele mai multe confuzii în interpretarea datelor statistice. Confuzia provine din necorelarea aparentă între valoarea prejudiciilor generate prin infracțiuni, a sechestrelor puse în dosarele penale și a confiscărilor definitive dispuse de instanțe.

Potrivit legislației în vigoare **măsura asiguratorie a sechestrului nu se ia exclusiv în vederea confiscării** (speciale conform art 112 sau extinse conform art 112¹) **ci și în vederea recuperării pagubei și a garantării executării pedepsei amenzii și a recuperării cheltuielilor de judecată**. Dacă bunurile sechestrate sunt utilizate în vederea recuperării pagubei generate prin infracțiune în hotărârea definitivă a instanței, ele nu se vor regăsi la secțiunea aferentă confiscării. Deci sfera de aplicabilitate a sechestrului judiciar este mai largă decât cea a confiscării (speciale sau extinse). Așa se explică de ce valoarea bunurilor sechestrate e mai mare decât cea a bunurilor confiscate prin decizii definitive: o parte din bunurile sechestrate sunt folosite pentru repararea pagubei produse prin infracțiune și se restituie persoanei vătămate.

De asemenea, din analiza datelor statistice se observă că valoarea prejudiciilor reținute în rechizitorii e mult mai mare decât valoarea bunurilor sechestrate. Asta se întâmplă deoarece măsurile asiguratorii nu pot viza decât bunurile pe care le au persoana care a comis infracțiunea și, în unele cazuri, persoana responsabilă civilmente. În majoritatea cazurilor **bunurile găsite de organele judiciare**

	2010 RON/EURO	2011 RON/EURO	2012 RON/EURO	2013 RON/EURO
Valoarea prejudiciului reținut în rechizitoriu	2.445.158.577 (580.811.557)	3.227.646.119 (761.614.506)	3.426.362.917 (768.932.432)	8.670.225.067 (1.962.033.280)
Valoarea bunurilor sechestrare	371.646.024 (88.279.062)	1.024.979.707 (241.860.286)	1.869.681.989 (419.587.519)	1.920.392.286 (434.576.213)
Valoarea bunurilor confiscate conform notificărilor trimise ANAF	7.053.914 (1.675.553)	21.582.411 (5.092.713)	34.821.415 (7.814.500)	33.674.708 (7.620.436)

Sursa: Oficiul Național de Prevenire a Criminalității și Cooperare pentru Recuperarea Creanțelor provenite din Infracțiuni

cu privire la care se aplică măsuri asiguratorii **sunt insuficiente pentru acoperirea integrală a prejudiciilor** cauzate prin conduita infracțională.

Aici practica organelor judiciare în privința urmăririi fluxurilor financiare legate de conduitele infracționale ar putea fi îmbunătățită. Nevoia de investigatori financiari la nivelul organelor de parchet e una majoră, aceștia fiind pregătiți exact pentru a urmări firul banilor și pentru a identifica cât mai devreme în cursul anchetei bunurile care pot fi indisponibilizate fie în vederea recuperării prejudiciilor, fie în vederea confiscării.

Un alt element de menționat e acela că valoarea prejudiciilor se raportează la rechizitorii care sunt doar actul prin care e sesizată instanța, singura în măsură să stabilească definitiv valoarea exactă a prejudiciului într-un anumit dosar. Cea indicată de procuror constituie doar un punct de plecare, judecătorul putând să o modifice în măsura în care din restul probatoriului administrat ajunge la concluzia că realitatea e alta. Trebuie găsită o justă balanță între nevoia de a lămuri pe deplin aspectele financiare ale dosarelor penale, inclusiv prin expertize judiciare, și nevoia de a soluționa dosarele penale într-un timp rezonabil, mai ales că pedepsele au scăzut în noul Cod Penal și împreună cu ele și termenele de prescripție specială.

Există o discuție interesantă atunci când persoana vătămată e o instituție sau o autoritate publică condusă chiar de persoana care a comis fapta penală, iar în procesul penal entitatea publică nu solicită repararea pagubei. În trecut neconstituirea de parte civilă ridica semne

de întrebare în privința existenței sau nu a prejudiciului, mai ales la infracțiunile de prejudiciu unde acest element e esențial în determinarea conduitei infracționale. Au existat dosare celebre în care presa a scris despre ezitări sau chiar refuzuri de constituire de parte civilă, în încercarea de a ușura situația legală a unor persoane importante puse sub acuzare.

Practica a lămurit aceste aspecte stabilind ca lipsa de constituire de parte civilă nu e determinantă în stabilirea conduitei infracționale ce urmează a fi analizată de către instanța penală pe baza probelor aflate la dosar. Dacă o instituție sau autoritate publică a fost păgubită prin săvârșirea unei fapte penale iar aceasta nu solicită repararea pagubei, bunurile dobândite din infracțiune se vor confisca și vor deveni venit la bugetul statului.

Evoluția evidentă pe date statistice între 2010-2013 se datorează sporirii importanței pe care reprezentanții sistemului judiciar o dau nevoii de recuperare a bunurilor generate prin infracțiuni, dar și înființării în 2011 la nivelul Ministerului Justiției a unui Oficiu cu rol de susținere a sistemului judiciar în această materie. Oficiul este o instituție de legătură între statele membre UE (Decizia nr. 845/2007 privind cooperarea dintre oficiile de recuperare a creanțelor din statele membre în urmărirea și identificarea produselor provenite din infracțiuni sau altor bunuri în legătură cu infracțiunile). Prin aceste rețelele internaționale Oficiul pune la dispoziția anchetatorilor români date utile în investigațiile financiare relativ prompt.

Oficiul și-a propus consolidarea informațiilor cu privire la bunurile care au

legătură cu infracțiunile și pentru prima dată în România a produs un tabelul comparativ prezentat mai sus. El constituie un prim pas în conștientizarea stadiului la care se află astăzi România în această materie și ar putea fi completat cu informații referitoare la valoarea exactă a sumelor aduse la bugetul de stat ca urmare a **punerii în executare a deciziilor judecătorești definitive de confiscare de către ANAF.**

Rata mică a punerii în executare a de către ANAF a deciziilor definitive de confiscare e un motiv de îngrijorare atât pentru reprezentanți ai sistemului judiciar, cât și pentru observatori externi. Se invocă deficiențe procedurale legate de responsabilitățile actorilor instituțional în procedura punerii în executare a deciziilor definitive. Au existat și discuții legate de prescriptibilitatea sau nu a punerii în executare a măsurii confiscării, discuții finalizate în sensul imprescriptibilității. Este urgent să se elimine aceste deficiențe procedurale pentru că nepunerea în executare a deciziilor de confiscare elimină un element esențial al deciziilor de condamnare. **Este inacceptabil ca prin (in)acțiunea unei instituții executive să se altereze o decizie definitivă a puterii judecătorești.**

În plus, **România are nevoie de o entitate care să administreze bunurile puse sub sechestru.** În prezent aceste bunuri se depreciază pe durata procedurilor judiciare, pierzându-și din valoare. Bunurile mobile depozitate în condiții improprie sau uzura morală corespunzătoare duratei procedurilor judiciare fac aproape imposibilă recuperarea prejudiciului generat prin infracțiune. Bunurile imobile rămân în majoritatea cazurilor în administrarea persoanelor trimise în judecată, care nu au interesul de a le menține în bună stare pentru că anticipează riscul de a fi deposedate de respectivele bunuri.

În cazul societăților comerciale, buna practică internațională arată că ar trebui numit un administrator care să ia toate măsurile necesare pentru a conserva sau a le crește valoarea de piață. În lipsa unei entități cu competență legală clară de a administra bunurile sechestrate, mașinile

4 continuă să fie păstrate în parcuri aflate

sub cerul liber unde se deteriorează, hotelurile se degradează iar afacerile rămân în administrarea infractorilor ce profită de durata mare a procedurilor pentru a le scădea valoarea de piață.

O altă cale de a preveni scăderea valorii bunurilor sechestrate e utilizarea în practică a posibilității valorificării timpurii fie în cursul urmăririi penale, fie în cursul judecății. Posibilitate e reglementată expres de Codul de Procedură Penală în art 252² și 252³, dar până în prezent aplicarea acestor două articole a fost timidă. Probabil că înființarea unei entități care să gestioneze bunurile sechestrate ar impulsiona activitatea în această zonă. Pentru că totdeauna stabilirea de responsabilități clare stimulează asumarea răspunderii. Oricum aceste activități exced mandatului principal pe care îl au organele judiciare – procurori sau judecători – fiind mai degrabă proprii unor structuri ale puterii executive care să ajute la creșterea eficienței actului de justiție penală.

În fine, în dosarele complexe în care se pune problema unor operațiuni de spălare de bani sau a unei conduite infracționale în materie economică ce implică o multitudine de actori economici se simte acut nevoia unei abordări **inter-disciplinare a chestiunilor legate de confiscare – specială sau extinsă – atât din perspectiva legislației penale, cât și din perspectiva legislației civile aplicabile.** Cu cât conduita infracțională se rafinează, cu atât provocările pentru judecătorul în materie penală vor fi mai mari. Acesta va trebui să armonizeze atât nevoia statului de a deposeda infractorul de beneficiile obținute din infracțiuni, cât și nevoia sistemului juridic al statului de drept de a asigura certitudinea și predictibilitatea raporturilor juridice și protejarea drepturilor terților de bună-credință.

Laura Ștefan este expert anticorupție al

Aurel Vlaicu 87, ap. 3
Sector 2, București
www.expertforum.ro